

РЕЛІГІЙНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Ювсечко Я., Хмельницький національний університет (Хмельницький),
email: yuvix@ukr.net, ORCID 0000-0003-4831-8096.

Важливим аспектом є існування в суспільстві релігійної толерантності, що символізує повне сприйняття, розуміння та повагу до широкого спектру релігійних напрямів. Релігійна толерантність вкрай важлива для створення сприятливих умов зміцнення демократії й утвердження громадянського суспільства, оскільки забезпечення принципів толерантності є одним із базових чинників консолідованого й безпечного суспільства. Досліджено явище релігійної толерантності та діяльність релігійних організацій як ціннісноутворюючих та суспільно консолідуючих факторів національної безпеки та розбудови громадянського суспільства в Україні.

Ключові слова: релігійні організації, толерантність, громадянське суспільство, національна безпека.

RELIGIOUS TOLERANCE AS A FACTOR OF NATIONAL SECURITY AND CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT

Yuvsechko Ya., Khmelnytskyi National University (Khmelnytskyi),
email: yuvix@ukr.net, ORCID 0000-0003-4831-8096.

An important aspect is the existence of religious tolerance in society, which symbolizes full acceptance, understanding and respect for a wide range of religious trends. Religious tolerance is extremely important for creating favorable conditions for the strengthening of democracy and the establishment of civil society, since ensuring the principles of tolerance is one of the basic factors of a consolidated and safe society. The phenomenon of religious tolerance and the activities of religious organizations as value-creating and socially consolidating factors of national security and the development of civil society in Ukraine are studied.

Keywords: religious organizations, tolerance, civil society, national security.

Релігія є одним із найдавніших соціальних феноменів. Як важливий соціальний інститут вона здатна підтримувати певну систему суспільних цінностей, що об'єднують її віруючих, бо забезпечує світогляд своїх прихильників їх метафізичним фундаментом, ступінь потреби у якому може значною мірою варіюватися залежно від культури чи індивіда. Можна стверджувати, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства релігія у світоглядному та інституційному прояві може виконувати й успішно реалізовувати функції соціальної і політичної консолідації. Церковні інституції вже давно не лише присутні у громадському житті, але й нерідко є ядром громадянської активності, прямо впливають на діяльність владних структур країни. Впливаючи на форми й зміст діяльності, що має своєю метою регулювання взаємин між людьми для забезпечення певного стану суспільної одиниці, формуючи спосіб усвідомлення групових потреб, інтересів та засобів їх задоволення, релігія (релігійна організація) впливає на суспільно-політичну свідомість людей.

Наявність потужних релігійних інституцій може позначатися на політичній системі суспільства, на формуванні й функціонуванні державної влади. За релігійною ознакою можуть утворюватися й функціонувати партії та громадські об'єднання. Важливим завданням взаємодії сфер релігії та політики є осмислення з релігійної точки зору процесу формування громадянського суспільства, що є вкрай актуальним для України. Релігія і Церква можуть бути не гальмом, а каталізатором процесу формування громадянського суспільства. Проте, Церква як чинник формування громадянського суспільства не відбудеться без релігійної толерантності у суспільстві.

Релігійна толерантність визначається як поняття, що характеризує таку морально-психологічну орієнтацію, «технологію» поведінки соціальних агентів (конфесій, релігійних груп, віруючих) у процесі їх взаємовідносин, яка передбачає взаємоповагу, свідому відмову від зверхності, ущемлення прав і гідності один одного (1996). Релігійна толерантність вкрай важлива для створення сприятливих умов зміцнення демократії й консолідації нації, оскільки забезпечення принципів толерантності є одним із домінантних чинників створення консолідованого суспільства. Як зазначають дослідники, стан релігійної толерантності в Україні є цілком задовільним як для посткомуністичної країни.

Релігійна толерантність є важливим фактором й у сфері національної безпеки. Зазначається, що релігійні організації як ціннісноформувальні та суспільно консолідуючі структури сприяють забезпеченню національної безпеки в Україні. Остання є складним концептуальним явищем, а релігійно-церковне життя (що об'єднує державно-церковні, міжцерковні й внутрішньоцерковні відносини) є її складовою частиною. Релігія володіє потужним потенціалом, який може стати як фактором консолідації суспільства, так і (у випадку наявності внутрішніх та зовнішніх суперечностей) деструктивним чинником, що призводить до дестабілізації суспільних відносин. Важливого значення в цьому взаємозв'язку набуває закріплення механізмів подолання протистоянь та суперечностей, які існують у релігійній сфері, зокрема в поліконфесійному просторі українського суспільства. Одним із таких механізмів або ж інструментів є утвердження принципів релігійної толерантності (Кузьмук, Петрук, 2018).

Задля реального утвердження принципу релігійної толерантності в нашому суспільстві, толерантні відносини та діалог повинні стати засобами для досягнення порозуміння. Демократична держава не може вдаватись до репресивних заходів із обмеження проявів релігійної творчості як такої і не повинна вважати релігійний плюралізм небезпекою для свого існування. Задля збереження свободи релігії і зміцнення релігійного плюралізму Рада Європи пропонує як ефективний механізм структурований і постійний міжконфесійний діалог. Міжрелігійний діалог може сприяти змінам в соціально-політичній сфері, він здатен привести до солідаризації суспільства. Україні необхідне стратегічне партнерство церков, громадянського суспільства і держави.

Отже, релігійна свобода, базована на ґрунтовному вкоріненні релігійної толерантності у суспільстві – надважливий чинник функціонування громадянського суспільства та фактор національної безпеки. Процес

формування громадянськості, що дає людині можливість відчувати себе соціально, політично і юридично захищеною, – це процес виховання, покликаний формувати толерантну особистість, в основі якого має бути сприйняття й повага до мультикультурності та мультирелігійності.